

Věc C-385/20

**Shrnutí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle čl. 98 odst. 1
jednacího řádu Soudního dvora****Datum doručení:**

12. srpna 2020

Předkládající soud:

Juzgado de Primera Instancia n.º 49 de Barcelona (Španělsko)

Datum předkládacího rozhodnutí:

7. července 2020

Žalobci:

EL

TP

Žalovaná:

CaixaBank, S. A.

Předmět původního řízení

Zneužívající ujednání ve spotřebitelských smlouvách — Prohlášení neplatnosti soudem — Náklady řízení — Určení výše nákladů řízení

Předmět a právní základ žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

Slučitelnost vnitrostátních právních předpisů a judikatury v oblasti určení výše nákladů řízení se směrnicí Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách. Právním základem je článek 267 SFEU.

Předběžné otázky

1. Je soudní výklad článku 251, čl. 394 odst. 3 a článku 411 Ley de Enjuiciamiento Civil (občanský soudní řád) provedený rozhodnutím ze dne 1.

října 2019, podle kterého je hodnota předmětu řízení postavena na roveň hospodářskému významu sporu a lze tedy snížit odměnu, kterou spotřebitel zaplatil svému advokátovi, a to na základě pevné částky (18 000 eur), stanovené zákonem pouze pro neurčitou hodnotu, v rozporu s čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice, protože nemůže obnovit právní a faktickou situaci spotřebitele, ve které by se nacházel, kdyby uvedené ujednání nebylo sjednáno, a to přestože soud prohlásil ujednání za zneužívající, a protože neodstraňuje nepřiměřenou procesní podmínku související s omezením nákladů řízení, přičemž toto odstranění by spotřebiteli zaručilo vhodnější a účinnější prostředky k legitimnímu uplatnění jeho práv?

2. Je čl. 394 odst. 3 Ley de Enjuiciamiento Civil (občanský soudní řád) sám o sobě v rozporu s čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice a znemožňuje nebo nadměrně ztěžuje soudní uplatnění práv, která uvedená směrnice přiznává spotřebitelům, protože omezení, které tento článek ukládá spotřebiteli v tom smyslu, že musí nést část vlastních nákladů řízení, znamená, že nelze obnovit právní a faktickou situaci spotřebitele, ve které by se nacházel, kdyby uvedené ujednání nebylo sjednáno, a to přestože soud prohlásil ujednání za zneužívající, a protože neodstraňuje nepřiměřenou procesní podmínku související s omezením nákladů řízení, přičemž toto odstranění by spotřebiteli zaručilo vhodnější a účinnější prostředky k legitimnímu uplatnění jeho práv?

Uplatňovaná ustanovení unijního práva

Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách. Bod 24 odůvodnění, čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1.

Rozsudky ze dne 9. prosince 2003 (C-129/00, ECLI:EU:C:2003:656); ze dne 5. prosince 2013 (C-413/12, ECLI:EU:C:2013:800, bod 30); ze dne 21. prosince 2016 (C-154/15, ECLI:EU:C:2016:980, body 53 až 56 a 61), a ze dne 13. září 2018 (C-176/17, ECLI:EU:C:2018:711).

Uplatňované předpisy vnitrostátního práva

Ley de Enjuiciamiento Civil (občanský soudní řád):

„Článek 243. Určení výše nákladů řízení.

1. Ve všech typech řízení a na všech stupních stanovuje náklady řízení Letrado de la Administración de Justicia (soudní úředník) soudu, který rozhodoval o řízení nebo o opravném prostředku, nebo případně soudní úředník příslušný k výkonu rozhodnutí.

[...]

Soudní úředník sníží výši odměn advokátů a jiných odborníků, na něž se nevztahuje tarifní odměna, pokud požadované odměny překročí limit uvedený v čl. 394 odst. 3 a nebylo konstatováno, že účastník řízení, kterému byla uložena náhrada nákladů řízení, jednal lehkomyšlně.“

„Článek 394. Uložení náhrady nákladů řízení v prvním stupni.

1. V nalézacích řízeních nese náklady řízení v prvním stupni účastník řízení, který neměl ve věci úspěch, ledaže soud rozhodne, že ve věci vyvstaly vážné skutkové nebo právní pochybnosti, a odůvodní to.

[...]

3. „Pokud je podle odstavce 1 tohoto článku neúspěšnému účastníku řízení uložena náhrada nákladů řízení, může mu být uložena povinnost zaplatit, pokud jde o odměnu advokátů nebo jiných odborníků, na něž se nevztahuje tarifní odměna, pouze celkovou částku nepřesahující třetinu hodnoty předmětu řízení každému účastníku řízení, v jehož prospěch bylo takto rozhodnuto; neocenitelné nároky budou pro tyto účely oceněny na 18 000 eur, nerozhodne-li soud z důvodu složitosti věci jinak.“

„Článek 251. Pravidla určení hodnoty předmětu řízení.

Hodnota předmětu řízení se stanoví v závislosti na hospodářském významu žaloby, který se vypočte podle následujících pravidel:

1. Je-li požadována určitá peněžitá částka, představuje hodnotu předmětu řízení tato částka, a pokud nedojde k určení částky, a to ani relativně, je hodnota předmětu řízení považována za neurčitou.

[...]

8. V řízeních týkajících se existence, platnosti nebo účinnosti pohledávky se hodnota vypočítá v celkové výši dluhu, i pokud je splatný ve splátkách. Toto kritérium ocenění se použije v řízeních, jejichž předmětem je vznik, změna nebo zánik pohledávky nebo práva osobní povahy, pokud se neuplatní jiné pravidlo tohoto článku.“

„Článek 253. Vyjádření hodnoty předmětu řízení v žalobě.

[...]

3. Není-li žalobce schopen určit hodnotu předmětu řízení ani relativně, protože předmět řízení nemá hospodářský význam, protože nelze tento hospodářský význam vypočítat podle žádného právního předpisu o určení hodnoty, nebo proto, že použitelné pravidlo pro výpočet sice existuje, avšak nebylo možné jej určit při podání žaloby, bude žaloba projednána v běžném řízení.“

„Článek 411. Trvání příslušnosti soudu.

Změny, ke kterým dojde po zahájení řízení, pokud jde o bydliště účastníků řízení, umístění sporné věci a předmět řízení, nemění příslušnost a pravomoc soudu, které se určí podle skutečností zjištěných na počátku řízení.“

Stručné shrnutí skutkového stavu a původního řízení

- 1 EL a TP (dále jen „žalobci“) podali k předkládajícímu soudu žalobu, jíž se domáhají určení částečné neplatnosti smlouvy o úvěru zajištěném hypotékou, kterou uzavřeli s bankovní institucí Caixabank, S. A. (dále jen „žalovaná“).
- 2 V části žaloby týkající se hodnoty předmětu řízení žalobci uvedli, že podle článku 253 Ley de Enjuiciamiento Civil (občanský soudní řád, dále jen „LEC“) je tato hodnota neurčitá. Soudní úředník uvedl v usnesení o připuštění žaloby toto: „Pokud jde o povahu řízení, žalobce v souladu s požadavky čl. 253 odst. 2 LEC uvedl, že hodnota předmětu návrhu je neurčitá, takže musí být vedeno běžné řízení podle článku 249 LEC“.
- 3 Dne 29. listopadu 2018 vydal předkládající soud rozsudek, v němž konstatoval částečnou neplatnost smlouvy o úvěru zajištěném hypotékou, pokud jde o ujednání o devizách, a uložil žalované náhradu nákladů řízení.
- 4 V návaznosti na toto prohlášení neplatnosti kvůli zneužívajícímu charakteru bylo zahájeno samostatné řízení za účelem určení výše nákladů řízení, které vede soudní úředník. Ten usnesením ze dne 1. října 2019 vyhověl návrhu na určení výše nákladů řízení předloženému žalovanou. Toto usnesení konstatuje, že částka, která má být zohledněna pro účely určení částí odměny advokátky žalobce, kterou musí uhradit žalovaná, činí 30 000 eur, a že pro určení nároků právního zástupce je třeba vycházet z částky 18 000 eur. Tyto částky vyplývají, pokud jde o odměnu advokátky žalobce, z kritéria 15 směrnic Ilustre Colegio de la Abogacía de Barcelona (advokátní komora v Barceloně) týkajícího se případů s neurčitou hodnotou předmětu řízení, a pokud jde o právního zástupce, z čl. 394 odst. 3 LEC.
- 5 Žalobci podali proti usnesení ze dne 1. října 2019 k předkládajícímu soudu opravný prostředek, jelikož mají za to, že vnitrostátní právní předpisy a judikatura, o něž se toto usnesení opírá při určení výše nákladů řízení, jsou neslučitelné s unijní právní úpravou v oblasti zneužívajících ujednání.
- 6 Vzhledem k tomu, že předkládající soud má pochybnosti ohledně rozhodnutí o tomto opravném prostředku, rozhodl se přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru uvedené předběžné otázky.

Hlavní argumenty účastníků původního řízení

- 7 Žalobci se domnívají, že tato žádost o rozhodnutí o předběžné otázce má zásadní význam pro zajištění ochrany spotřebitelů. Snížení uznatelných nákladů řízení podle hospodářského významu sporu (ať je od počátku určitý nebo neurčitý) je

podle nich v rozporu se zásadou efektivity, jelikož pro spotřebitele znamená značnou zátěž v oblasti nákladů, a porušuje rovněž zásadu nezávaznosti zneužívajících ujednání zakotvenou v čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13/EHS, když umožňuje, aby od spotřebitele byla požadována náhrada nákladů souvisejících s řízením, v němž byla konstatována existence zneužívajícího ujednání. Odkazují na bod 61 rozsudku Soudního dvora ze dne 21. prosince 2016, Gutiérrez Naranjo a další (C-154/15, ECLI:EU:C:2016:980), v němž bylo rozhodnuto, že spotřebitel nesmí utrpět újmu, což s sebou nese „obnovení právní a faktické situace spotřebitele, ve které by se nacházel, kdyby uvedené ujednání nebylo sjednáno“.

- 8 Mimoto by podle žalobců takové snížení mohlo vést k diskriminaci v porovnání s ostatními spotřebiteli, kteří v řízeních, v nichž je konstatována neplatnost ujednání z důvodu jeho zneužívající povahy, neutrpí újmu, a v porovnání s finančními institucemi, které ve Španělsku tradičně vyčíslují své náklady v rámci výkonu rozhodnutí týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou na základě celkové výše dluhu. Pokud jde o finanční instituce, žalobci se domnívají, že tato nerovnováha mezi účastníky řízení by mohla vést k porušení zásady rovnocennosti, podle které musí v případě podobných vnitrostátních situací (v daném případě řízení o výkonu rozhodnutí týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou zahájených finančními institucemi) platit rovnocenná pravidla, která nesmějí vést k nevýhodnější situaci, v tomto případě pro spotřebitele. Nakonec dodávají, že snížení nákladů řízení pro prodávajícího nebo poskytovatele, který vypracoval zneužívající ujednání, by jej mohlo - namísto odrazujícího účinku - podnítit k začlenění zneužívajících jednání do jeho smluv a následně vést k hromadným sporům ohledně těchto ujednání.
- 9 Žalovaná se domnívá, že není namístě podat jakoukoliv žádost o rozhodnutí o předběžné otázce. Má za to, že neexistují právní pochybnosti ohledně výkladu určitého ustanovení unijního práva a že pravidla týkající se konkrétní výše nákladů řízení jsou jasně stanovena vnitrostátním právním řádem. Rovněž tvrdí, že SDEU nemá pravomoc rozhodovat o otázkách týkajících se nákladů řízení.

Stručné vylíčení odůvodnění žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

- 10 Zaprvé předkládající soud uvádí, že podle judikatury Tribunal Constitucional (Ústavní soud, Španělsko) a Tribunal Supremo (Nejvyšší soud, Španělsko), která předcházela rozhodnutí soudního úředníka ze dne 1. října 2019, musí být hodnota předmětu sporu stanovena v žalobě, tedy v okamžiku zahájení řízení. Jakmile je částka stanovena, v případě, že ji účastníci řízení nezpochybní, zůstává tento procesní údaj trvalý a neměnný a platí beze změny v dalších fázích nebo stupních soudního řízení, přičemž není přípustné, aby účastníci řízení tuto hodnotu, stanovenou definitivně na začátku řízení, měnili při podání opravného prostředku nebo napadení výše nákladů řízení. Předkládající soud má pochybnosti o slučitelnosti této judikatury s unijním právem.
- 11 Předkládající soud se táže, zda závěr, že uvedení hodnoty předmětu řízení jako neurčité ze strany žalobkyně, přičemž žalovaná to nezpochybnila, představuje

úkon žalobkyně, který jí brání stanovit hospodářskou hodnotu nároků v průběhu řízení o zpochybnění určení výše nákladů řízení, přestože kritérium hospodářského významu žaloby je kritériem pro stanovení hodnoty předmětu řízení (článek 251 LEC), je v rozporu s čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13/EHS, protože nemůže obnovit právní a faktickou situaci spotřebitele, ve které by se nacházel, kdyby uvedené ujednání nebylo sjednáno, a to přestože soud prohlásil ujednání za zneužívající, a protože neodstraňuje nepřiměřenou procesní podmínku související s omezením nákladů řízení, přičemž toto odstranění by spotřebiteli zaručilo vhodnější a účinnější prostředky k legitimnímu uplatnění jeho práv.

- 12 Předkládající soud má dále pochybnosti o slučitelnosti čl. 394 odst. 3 LEC s čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13/EHS. Předkládající soud si totiž klade otázku, zda snížení nákladů řízení, které toto vnitrostátní ustanovení umožňuje, je slučitelné s unijním právem, pokud takové snížení vede k omezení rozsahu náhrady nákladů řízení spotřebitele, které vyplývají z protiprávního a zneužívajícího jednání prodávajícího nebo poskytovatele. Předkládající soud by chtěl vyjasnit, zda je uvedené vnitrostátní ustanovení slučitelné se zásadou efektivity, tedy zda znemožňuje nebo nadměrně ztěžuje soudní výkon práv, která spotřebitelům vyplývají z unijního práva, protože omezení, které toto ustanovení ukládá spotřebiteli, jehož právo bylo uznáno soudem, znamená, že musí nést část hospodářských nákladů sporu vyvolaných zaviněným protiprávním jednáním prodávajícího nebo poskytovatele, rovněž uznaným soudem, v důsledku čehož musí nést část vlastních nákladů řízení, což se nezdá být přiměřené.